

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Νίκος Κουραχάνης:

Ασκούν πολιτικές ελέγχου αντί ενσωμάτωσης των προσφύγων **σελ. 25**

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΟΥΡΑΧΑΝΗ, ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ ΕΡΕΥΝΗΤΗ ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Ασκούν πολιτικές ελέγχου αντί ενσωμάτωσης των προσφύγων

Η «Εποχή» συζητά με τον Νίκο Κουραχάνη, συγγραφέα του βιβλίου «Πολιτικές στέγασης των προσφύγων», για τη χρόνια έλλειψη πολιτικών ένταξης και την αντιμετώπιση του προσφυγικού από τη νέα κυβέρνηση.

Τη συνέντευξη πήρε η Τζέλα Αλιπράντη

Στο βιβλίο σου ερευνήσες όλες τις μορφές στέγασης των προσφύγων. Μετά από 4 χρόνια από τις μεγάλες αφίσες, είναι λογικό η κύρια μορφή στέγασης του συστήματος να είναι οι καταυλισμοί;

Στο βιβλίο μελετώ την πολιτική στέγασης των προσφύγων ως μια διάσταση των ευρύτερων μετασχηματισμών και αναδιαρθρώσεων της κοινωνικής πολιτικής εν γένει. Η κοινωνική πολιτική που ασκείται για τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες δεν παρουσιάζει αυτά τα χαρακτηριστικά επειδή αφορά κάποιους ξένους, αλλά επειδή αφορά τους ακραία φτωχούς. Κι από αυτό το νήμα προσπαθώ να εξηγήσω ότι οι κοινωνικές ομάδες που παγιδεύονται στην ακραία φτώχεια, βρίσκονται σε ένα καθεστώς προνοιακής εξάρτησης, γιατί ακριβώς η κοινωνική πολιτική αναπτύσσεται με ένα τέτοιο τρόπο -τις τελευταίες πολλές δεκαετίες, αλλά ειδικά από την οικονομική κρίση και μετά με πιο μεγάλη ένταση. Από ένα μοντέλο, δηλαδή, που μεταπολεμικά στο δυτικό κόσμο μιλούσε για κοινωνική συνοχή, κοινωνικά δικαιώματα, για προσπάθειες εξάλειψης ενός σημαντικού μέρους της φτώχειας, γυρνάμε σε ένα μοντέλο όπου η μοναδική μέριμνα είναι μια μερική υποβοήθηση της αποτροπής του θανάτου. Δεν μιλά για αξιοπρεπή διαβίωση των μελών της πολιτικής κοινότητας, αλλά για να μην αφήσουμε να πεθάνουν όσους εξαθλιώνονται. Μέχρι την έκπτωση στην εξαθλίωση δεν υπάρχει κανένα πλαίσιο κοι-

νωνικής προστασίας. Μόνο όταν οι πλέον ευάλωτοι φθάσουν στο χείλος του θανάτου, θα δοθεί μια οριακή υποστήριξη: είτε είναι μια θέση σε μια σκηνή, είτε είναι ένα σοσόντιο. Είναι μια πολιτική, λοιπόν, με κατασταλτικό περιεχόμενο, και αυτή έχει μια ολόκληρη ιδεολογία από πίσω, είναι η κατασταλτική διαχείριση της φτώχειας που προάγει ο νεοφιλελευθερισμός.

Η στέγαση είναι η βάση

Είναι αυτό που λες στο βιβλίο σου ότι η πολιτική στέγασης για τους πρόσφυγες έχει περισσότερο χαρακτηριστικά κοινωνικού ελέγχου, παρά κοινωνικής ενσωμάτωσης; Οι πολιτικές που ασκήθηκαν για τους πρόσφυγες, όπως η εκπαίδευση, ο ΑΜΚΑ για υγεία και εργασία, δεν μπορούν να αποτελέσουν μέτρα ένταξης;

Η στέγαση είναι η βάση και προϋπόθεση για την κοινωνική ενσωμάτωση. Αν δεν έχουμε σπίτι για τη διασφάλιση του αισθήματος ασφάλειας και προστασίας, για προσωπική υγιεινή, ξεκούραση, ιδιωτικότητα, κοινωνική συναστροφή κτλ δεν μπορούμε να κάνουμε οποιαδήποτε άλλη δράση. Στο προσφυγικό δεν συμβαίνει αυτό. Η κοινωνική ενσωμάτωση είναι ένα πολυσύνθετο ζήτημα, δεν είναι απλά να έχω σπίτι ή δουλειά. Για παράδειγμα, πριν την κρίση υπήρχε ένας έντονος λόγος σχετικός με τους φτωχούς εργαζόμενους. Με την κρίση ο λόγος αυτός εξασθενεί, γιατί έκτοτε τα 400 ευρώ μισθός δεν θεωρείται ακραία φτώχεια. Και πλέον η μόνη έγνοια είναι αυτοί που δεν έχουν τίποτα, να πάρουν ένα προνοιακό επίδομα αν είναι άποροι ή αιτούντες άσυλο, ώστε να έχουν 100 ευρώ το μήνα και τίποτα άλλο. Βλέπουμε, δηλαδή, ότι το δίχτυ ασφαλείας πηγαίνει συνεχώς προς τα κάτω. Αντιλαμβάνομαι την κοινωνική ενσωμάτωση όχι μόνο ως στέγη και εργασία, αλλά και εκπαίδευση, κατάρτιση, εκμάθηση γλώσσας και με άτυπες διαστάσεις, όπως η κοινωνική συναστροφή στη γειτονιά, να μάθουν τα ήθη και τα έθιμα της περιοχής και όχι απλά να τα αφομοιώσουν, αλλά να αλληλεπιδράσουν με αυτά και να δημιουργήσουν μια ποικιλόμορφη και πολυπολιτισμική διαβίωση, τότε σίγουρα και οι πολιτικές στέγασης και οι ευρύτερες πολιτικές για το προσφυγικό δεν πληρούν κάτι τέτοιο. Η εκπαίδευση είχε συναντήσει μεγάλα προβλήματα, κινήσεις όπως η χορήγηση ΑΜΚΑ, τώρα καταργούνται και στο στεγαστικό παραμένουν πολύ άσχημες συνθήκες. Οι πολιτικές αυτές, λοιπόν, υπηρετούν ένα καθεστώς κοινωνικού ελέγχου: οι πρόσφυγες τοποθετούνται στο περιθώριο και, αυτόματα, καθίσταται αδύναμοι προς τη διαμόρφωση μιας διαπραγματευτικής δύναμης στην αγορά εργασίας και αυτό βέβαια θα επηρεάσει όλη την εργασιακή αγορά.

Για ποιο λόγο, όμως, συμβαίνει αυτό και ποιες διαφορές βλέπεις στην άσκηση πολιτικής για τους πρόσφυγες ανάμεσα σε ΣΥΡΙΖΑ και ΝΔ, δύο κυβερνήσεις με διαφορετικές ιδεολογίες;

Για να δούμε τις ομοιότητες και τις διαφορές στις ασκούμενες πολιτικές δύο κυβερνήσεων με διακηρυκτικά διαφορετικές πολιτικές αναφορές, θα πρέπει να δούμε το δομικό περιβάλλον. Βρισκόμα-

στε σε ένα πλαίσιο νεοφιλελεύθερης ηγεμονίας, που προϋπάρχει της κρίσης. Δυστυχώς, όταν η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ αποφάσισε ότι δεν θα συγκρουστεί, αλλά θα προσπαθήσει να προσαρμοστεί, με τις όποιες αδυναμίες ή δυνατότητες, στις παρούσες συνθήκες, δεν μπορεί να ασκήσει μια ριζικά διαφορετική πολιτική από αυτή που ασκείται από τη ΝΔ με στοιχεία κυνισμού, μια πολιτική καθαρά νεοφιλελεύθερη και νεοσυντηρητική. Οπότε υπήρχε ένα μεγαλύτερο καθεστώς ανοχής από την κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ, π.χ. στις καταλήψεις, αλλά παράλληλα εφαρμόζε την κοινή δήλωση ΕΕ-Τουρκίας και νομιμοποίησε την Ελλάδα ως αποθήκη ψυχών και ένα δεύτερο κυματοθραύστη, μετά την Τουρκία, των ροών προς τις χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Τώρα περνάμε με τη ΝΔ σε ένα καθεστώς μη ανοχής, για καθαρά επιφανειακούς και επικοινωνιακούς λόγους.

Ο θάνατος ως εργαλείο πολιτικής

Η πρόφαση της κυβέρνησης για τις εκκενώσεις καταλήψεων είναι ότι πάνε τους πρόσφυγες σε καλύτερες συνθήκες. Κατά πόσο ισχύει αυτό βάσει της έρευνάς σου;

Ουσιαστικά η ύπαρξη των καταλήψεων ξεγυμνώνει την υποκριτική μεταναστευτική και προσφυγική πολιτική της ΕΕ. Όταν άνθρωποι με πολύ λίγα μέσα, με ελάχιστους έως μηδενικούς πόρους καταφέρνουν να διαμορφώσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης από αυτές που διαμορφώνουν οι διεθνείς οργανισμοί, η ΕΕ, το ελληνικό κράτος, οι δήμοι, οι ΜΚΟ, τότε καταλαβαίνουμε ότι δεν πρόκειται για αδυναμία των επίσημων αυτών φορέων να ασκήσουν αξιοπρεπή κοινωνική πολιτική, είναι ότι δεν θέλουν. Είναι ότι έχουν αποφασίσει να μην έχουν αυτοί οι άνθρωποι ένα καλό πλαίσιο διαβίωσης, για να χαϊδεύουν τα αφτιά των συντηρητικών ακροατηρίων τους, αλλά και για να μη γίνει η Ευρώπη και η Ελλάδα πόλος έλξης νέων ροών. Να στείλουν μήνυμα, δηλαδή, «μην έρθετε εδώ πέρα, θα σας κάνουμε τον βίο άβιωτο, αν καταφέρετε να μην πνιγείτε προηγουμένως». Αυτή είναι η άσκηση θανατοπολιτικής, κάνουν δηλαδή τον ίδιο τον θάνατο εργαλείο εξυπηρέτησης πολιτικών στοχεύσεων.

Η κυβέρνηση αυτή τη βδομάδα μίλησε καθαρά για αποτροπή. Η θανατοπολιτική με τις μη διασώσεις στη θάλασσα και η βιοπολιτική της εξαθλίωσης των ΚΥΤ, όπως περιγράφεις στο βιβλίο, είναι πλέον η νέα «κανονικότητα» που έχουμε αποδεχθεί; Το κίνημα αλληλεγγύης που είδαμε να εναντιώνεται σε αυτές τις πολιτικές, τι έγινε;

Δυστυχώς στα χρόνια της κρίσης συνηθίσαμε στη φρίκη, όπως π.χ. με τους άστεγους, που πριν την κρίση ήταν σε μικρότερο ποσοστό, κατά τη διάρκεια της διευρύνθηκε και έγινε, επακόλουθα πια, συνηθισμένο. Το ίδιο συμβαίνει

και στο προσφυγικό, τον πρώτο καιρό οι πνιγμοί ήταν κάτι συνταρακτικό και τώρα περνάν στα ψιλά γράμματα των ειδήσεων. Είναι μία συνθήκη που οι ίδιες οι πολιτικές εξοικειώνουν με το κομμάτι των παρεμβάσεων και του δημόσιου θεάματος. Κατά τη διακυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ, ο συμβιβασμός οδήγησε μεγάλο μέρος του κινήματος σε απώλεια οράματος, λόγω της απογοήτευσης και της πολιτικής μελαγχολίας. Το βασικότερο έλλειμμα στη συγκυρία που διανύουμε, είναι ότι δεν έχει, ακόμα, επινοηθεί το εναλλακτικό ριζοσπαστικό πολιτικό πρόγραμμα διεθνώς. Για να υπάρξει, χρειάζεται η επανεργοποίηση και η συσπείρωση των ενεργών πολιτών με ομάδες και εγχειρήματα που υπερασπίστηκαν τους πρόσφυγες, που εφαρμόσαν ένα εναλλακτικό πλαίσιο διαβίωσης και αλληλεγγύης ενάντια στο νεοφιλελεύθερο μοντέλο διαχείρισης. Αυτό είναι το κληροδότημα αυτών των ομάδων και πιθανά η απάνθρωπη στάση της ΝΔ να πυροδοτήσει νέα κύματα αλληλεγγύης, που θα αποτελέσουν εργαστήρια νέων πολιτικών ιδεών και πρακτικών.

Ανάγκη εναλλακτικού πλαισίου διαβίωσης

Με βάση αυτά που κατέγραψες από την έρευνά σου, ποια θα μπορούσε να είναι η πολιτική στέγασης που θα οδηγούσε όντως σε μια κοινωνική ένταξη των προσφύγων;

Για να είμαστε ειλικρινείς, οποιαδήποτε πολιτική στέγασης θα πρέπει να έχει δομικά χαρακτηριστικά. Δεν μπορεί μόνη της η Ελλάδα να διαμορφώσει ένα παράδεισο για τους πρόσφυγες, όταν οι κυρίαρχες πολιτικές είναι να τους στέλνουμε πίσω στην Τουρκία, μια χώρα που δεν σέβεται τα ανθρωπίνια δικαιώματα, ή να τους κρατάμε ως τότε στα ΚΥΤ. Ουσιαστικά αυτό που θα πρέπει να κάνει η Ελλάδα, είναι να κλείσει τους καταυλισμούς και να περάσει στη στέγαση στα διαμερίσματα, που είναι μια αξιοπρεπή λύση, που όμως θα πρέπει να διασυνδεθούν περισσότερο με δράσεις κοινωνικής ενσωμάτωσης, για παράδειγμα με εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, που δεν συμβαίνει σήμερα, πολιτισμικής εξοικείωσης, επαγγελματικού προσανατολισμού κ.ά. Οι καταλήψεις δεν μπορούν να αποτελέσουν μόνιμη λύση, μπορεί να είναι προσωρινές λύσεις, εργαστήρια πολιτικών προτάσεων και ανάχωμα σε συντηρητικές ευρωπαϊκές πολιτικές, αλλά η λύση είναι η διεκδίκηση και η υπεράσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων.

Όταν άνθρωποι με πολύ λίγα μέσα, με ελάχιστους πόρους, καταφέρνουν να διαμορφώσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης από αυτές που διαμορφώνουν οι επίσημοι φορείς, τότε καταλαβαίνουμε ότι δεν πρόκειται για αδυναμία να ασκήσουν αξιοπρεπή κοινωνική πολιτική, είναι ότι δεν θέλουν.

